

SARDANES A 78 REVOLUCIONS.

Cobla "Els Montgrins" i el seu director en Pere Rigau l'any 1.907.

Ja fa més de 100 anys de la memorable actuació dels "Montgrins" a les festes de la Mercè de 1.902; però, en aquell moment, ningú es podia imaginar que al seu director li quedaven tan sols 7 anys de vida.

Recordem la cobla "Els Montgrins" l'any 1.907, la formació que comença la cursa de les gravacions enregistrant, inicialment, 29 (19+10) sardanes.

Flabiol: **Pere Rigau**
Tibles: **Josep Forcada** i Víctor Bou.
Tenores: **Manel Sánchez i Enric Vallespí** (pare)
Cornetins: Perico Moreno i **Martí Vidal**.
Trombons: Joaquim Vallespí i Vicenç Bou
Fiscorns: Josep Cristòfol i Lluís Culí.
Contrabaix: **Genís Geli**

En negreta són els supervivents dels fundadors de la cobla "Els Montgrins" l'any 1.884.

Parentius: P. Rigau i J. Forcada són cunyats, Víctor Bou i Vicenç Bou són cosins germans
E. Vallespí i Joaquim Vallespí són pare i fill.

Segons consta escrit en el diari de'n Josep Forcada el dia 9 de febrer de 1.907 fan una estada a Barcelona, durant una setmana portant a cap actuacions i "impreció", m'imagino que vol dir gravar matrius de discos que més tard s'enviaran a premsar a Alemanya. Per aquest concepte van ingressar la considerable quantitat de 640 pts. S'enregistraren 19 sardanes o 19 discos amb la discogràfica "Zonophone" sub-marca de la "Gramophone". El motiu d'aquesta afirmació és que els discos porten numeració correlativa o quasi correlativa: 13 són de'n Pere Rigau, 2 de'n Garreta, 2 de'n Morera i 2 de'n Josep Serra, autors que tallaven el bacallà en aquell moment.

Però tinc entès que aquesta no és la primera gravació dels "Montgrins", si no la segona. La primera fou l'any anterior, el 1.906, que enregistraren amb la marca francesa "Gramophone" un total de 10 discos o 10 sardanes, totes elles del mestre Pere Rigau. El llistat, respectant els títols originals, és el següent:

MARCA "GRAMOPHONE"

.- Las fadas del Ter.	G-2-60.212	
.- Somni dolç	G-2-60.215	
.- La Moreneta de l'Ampurdà	G-2-60.216	(restaurada i de bona qualitat de so)
.- Fent lo niu. (Obl. Flabiol)	G-2-60.217	(restaurada i d'excel·lent qualitat de so.)
.- Lo bressol de Catalunya	G-2-60.218	
.- L'arc de sant Martí	G-2-60.219	
.- Las campanas de Olot	G-2-60.220	
.- Cançó amorosa	G-2-60.221	
.- Crisantema	G-2-60.222	
.- La cançó de l'ocellet (Obl. Fla)	G-2-60.223	(restaurada i de poca qualitat de so.)

Durant tot aquest any als discos hi consta la paraula "cobpla" en lloc de "cobla" Els títols en negreta surten al mercat just a l'estrena de l'any 1.907.

Aquestes deu sardanes conformen un lot històricament molt important. Sembla que és la primera tria feta pel propi Pere Rigau, ell les va seleccionar com a primeres gravacions. Després en seguiran 19 més, entre les quals hi ha "La bola de neu", totes fetes en vida del mestre, es a dir, ell n'és el flabiolaire. Aquest és el valor afegit més important d'aquest conjunt.

El so de la Montgrins el 1.907.

És un fet demostrable que la cobla té dos estils de tocar molt diferents, un estil comú en diverses formacions de finals del segle XIX que sonen més com a banda de música, que com a cobla. Segurament per que tocaven més música variada i ballable que sardanes. En aquest peculiar estil predominen d'una forma contundent els sons greus i els ritmes aliens a la sardana. La sardana, en molts casos, encara no s'havia desempallegat dels ritmes ballables imperants a l'època. Són les famoses sardanes vuitcentistes que constitueixen una part important de la nostra història a la que crec que no hem renunciar.

Es dona un segon estil intermedi, ja més proper al nostre, on els instruments de canya tenen més protagonisme; però els causants dels sons greus estan a l'aguait per intervenir d'una forma decidida i contundent en quan arribi el seu moment. La resta dels instruments de la cobla viuen a l'ampar de la llibertat condicional concedida pels amos i senyors de la cobla: els sons greus i ultra-greus.

Això es notable sobre tot en les sardanes "La Moreneta de l'Ampudà" i "Ayre.Ayre" i en d'altres de coetànies.

Es natural pensar:... això depèn de la partícip-la. Doncs, no es del tot cert, per que partícip-les iguals anys posteriors sonen diferent. Es, també, part d'un estil d'interpretació i d'un so dels instruments. Es curiós observar que aquest estil intermedi marcarà qui-sap-lo al mestre V. Bou. De tant en tant li donarà la vena i retornarà a la seva adolescència, com a deixeble de P. Rigau. La "Montgrins" canviarà definitivament aquest estil quan el mestre V. Bou deixa o quasi abandona la seva cobla i es nomenat nou director un jove Narcís Paulís. El canvi és notori. Això succeïa el 1.928, apunt de fer una compromesa estada de dos mesos a Paris on, entre d'altres actuacions, van promocionar "Barcelona 1.929".

El mestre Pere Rigau i Poch.

(Torroella de Montgrí 1.869 – 1.909)

La biografia del mestre ja s'ha escrit i documentat a través de diverses publicacions. No es tracta de repetir, si no d'aportar alguna cosa nova, o, si més no, intentar-ho.

De jove, per que mai arribà a la maduresa, era un home ben plantat, amb un conjunt barba-bigoti tot tant cuitat com la gespa d'un noble jardí. El resultat final n'era una personalitat que feia un pam de goig i cridava l'atenció de "las fèminas" tant de les merescudes com de les mereixedores. En aquell temps a aquest afortunat personatge se l'anomenava "torero", avui "ligon", encara que a mi m'agrada més el títol d'esvalotador de galliners.

Alguns escrits donan a entendre que en P. Rigau era un "autodidacta". Segons el diccionari de la nostra llengua autodidacta és "aquella persona que s'ha instruït sense l'ajut d'un mestre". Partint d'aquesta definició afirmar o insinuar que el mestre P. Rigau és un autodidacta comporta un considerable desconeixement de la seva vida, és un greuge i una befa vers la seva persona.

Forma part del reduït i selecte grup de mestres amb millor preparació musical de la seva època. Després d'aprendre dels músics més propers completa els seus coneixements amb el mestre Joan Carreras i Dagas. Domina el cornetí, el fiscorn, el violí, el tible i, amb el flabiol, arriba a ser mestre de mestres.

Als 11 anys ja era el flabiolaire de la cobla del seu pare i embadalia a la gen de la plaça que, fascinats es preguntaven: D'on ha sortit aquest prodigi de criatura?

Als setze anys, disconforme amb l'actitud del seu pare evita l'enfrontament familiar, independitzant-se, fundant i dirigint una nova cobla, "Els Montgrins".

Al llarg de la seva curta però intensa vida professional, a més de la seva tasca docent, funda i dirigeix corals, obres teatrals, concerts i participa intensament en la vida cultural de Torroella de Montgrí. Era una persona constant i incansable, un geni que si el destí li hagués concedit 20 o 25 anys més de vida avui estaria, per mèrits propis, al podi d'honor dels compositors de sardanes. Per aquest motiu jo prefereixo agegantar la llista dels convençuts que hem de fer tots els esforços possibles per conservar la seva memòria i el seu llegat cultural.

Pere Rigau, instrumentista i compositor.

Al moment de compondre té una rara i singular habilitat. Està convençut que el flabiol és el nen mimat de la cobla, a qui se li permet tot, excepte topar i/o molestar a la resta d'instruments. El seu flabiol juga com un noi entremaliat esquivant la resta d'instruments. Algun lector recordarà els balls de festa major de la post guerra on la mainada jugàvem a "valle" esquivant i corrent entre els balladors. Doncs be, el flabiol de'n P. Rigau fa com aquella mainada; però te una avantatge molt important: juga sol, pot fer volar la imaginació. Això li va costar el primer disgust al concurs de cobles de les festes de la Merce 1.902 tocant la seva sardana, composada per aquesta ocasió, "**La bola de neu**" on el jurat estimà que en la seva actuació havia afegit notes a la partícula original, una raó, com a mínim, discutible per no concedir-li el primer premi. Jo crec que aquesta sardana, interpretada pel mestre, és un model del seu estil de compondre i d'interpretar. Una meravella. No arribo a comprendre que la primera cobla en gravar aquesta sardana no fou la Montgrins sino la Principal de la Bisbal.

Una segona faceta, no menys important que l'anterior, és que el mestre no "tocava" sinó "interpretava" sardanes on l'estat d'ànim hi jugava un factor addicional. Inconscientment podia pensar: quí notarà el flabiol, doncs vaig a crear la meua música seguint, però, les pautes de la partícula, en fa la seva lectura i interpretació personal. El fet seria comparable amb els músics de "Jazz" que diuen que mai repeteixen un concert. Cada vegada és diferent. És la llibertat de fer volar la imaginació que reclamen tots els genis. Un exemple podria ser la interpretació de la sardana "**Somni dolç**" de'n Juli Garreta a càrrec de'n P. Rigau que, d'una forma discreta, fa una exhibició fantàstica de flabiol que dubto, i molt, que figuri a la partícula original.

Les sardanes de llüiment de flabiol interpretades pel mestre com: "**La cançó de l'ocellet**", **Fent lo niu** i tal vegada **Una rialleta** (sardana gravada el 1.907 i que encara no conec) són un prodigi tant d'estructuració com d'execució. Tot i tenint en compte la dificultat d'enregistrament que comportava el flabiol, fins hi tot avui, encara són insuperables. És una delícia,

I per cloure aquest article hi ha una dita catalana que li be com anell al dit. **D'aquest pa no se'n pot fer, millor dit, no se'n deu fer, no hem de permetre que se'n faci rossegons.**

Antoni Torrent